

САМОРЕГУЛЯЦІЯ ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА В УМОВАХ ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИН СЬОГОДЕННЯ

Володимир БОНДАРЕНКО

канд. пед. наук, професор,
завідувач кафедри філософії та педагогіки професійної підготовки
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Тетяна БОНДАРЕНКО

здобувачка
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Педагогіка сьогодення переживає період переосмислення підходів до навчального процесу з підготовки майбутніх інженерів-педагогів, відмови від низки педагогічних традицій і стереотипів, що формувалися не одне десятиліття. Каталізатором змін у підготовці інженерно-педагогічних кадрів, перш за все, виступили технологізація виробничих процесів, ринкові вимоги й ті форс-мажорні обставини які сьогодні практично перекреслили увесь наш попередній педагогічний досвід.

Професійна діяльність викладачів закладів професійно-технічної освіти за своїм характером вже давно й однозначно віднесена в педагогічних дослідженнях до творчих видів освітньої діяльності й містить у собі не лише значну долю креативності та творчості, а й дуже серйозний підхід до її методичної складової. Складність роботи викладачів даного напрямку педагогічної діяльності саме й проявляється в численності компонентів, у різноплановості взаємозв'язків між ними, а також між цими компонентами й майбутнім професійним середовищем. Додатковим ускладненням педагогічної роботи з майбутніми виробничниками стала агресія з боку північного сусіда. Адже, не зважаючи на попередню підготовленість до переходу на дистанційну форму освіти через пандемію COVID-19, події від 24

лютого 2022 року виявилися шоковими для всієї української освітньої системи, а саме:

- фізична загроза життю учасників навчального процесу і, як слідство, призупинення безпосередньої роботи викладачів і здобувачів освіти в стінах навчальних закладів;
- перехід на дистанційні методи проведення освітнього процесу з усіма побічними проблемами на кшталт відсутності чи недостатньої забезпеченості усіх учасників навчального процесу інтернет зв'язком чи необхідними гаджетами;
- відрив від лабораторно-практичної складової навчального процесу і неможливості користування обладнаними лабораторіями та майстернями, перенесення напрацювання практичних навичок в інтернет простір;
- відсутність можливості соціалізації учасників навчального процесу в навчальному середовищі та напрацювання навичок командної роботи;
- переформатування методик особистісного підходу до кожного конкретного здобувача освіти і т. ін.

Ще одним інноваційним фактором, який стрімко увірвався в педагогічне життя всього нашого суспільства стало наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та управлінні закладами освіти і системою освіти. Масоване запровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітню галузь вже пододало етап одноразових проєктів й охоплює всі види діяльності [1, с. 8].

Перелік причин ускладнення умов педагогічної роботи викладачів закладів професійно-технічної освіти можна було б продовжити, але **основною метою** даної наукової розвідки є з'ясування можливих методик спрямованих на розвиток особистісних якостей, реалізацію потенційної здатності викладачів до саморегуляції професійної діяльності, самоактуалізації і

самореалізації за форс-мажорних умов військової агресії.

Проблема реалізації моделі формування конкурентоздатної особистості педагога в системі підготовки інженерів-педагогів пов'язується науковцями з такими важливими її аспектами як пошук ефективних умов, технологій, методик навчання, спрямованих на розвиток особистісних якостей, реалізацію їхньої потенційної здатності до саморегуляції діяльності, самоактуалізації і самореалізації (О. Бондарчук, Н. Діденко, Г. Дмитренко, Н. Любченко, В. Маслов, М. Кириченко, Н. Клокар, В. Олійник, Л. Оліфір, О. Отич, О. Пащенко, Л. Сергеева, С. Синенко, Т. Сорочан, В. Супрун та ін.).

У психолого-педагогічній науці не існує єдиного загального погляду на визначення поняття «саморегуляція особистості», адже цей феномен має пряме відношення до самих різних проявів самоактивності та входить до структури різних складових процесів і систем. Теоретичний огляд показує, що вивчення проблеми саморегуляції особистості полягає в цілеспрямованому плануванні, побудові та відтворенні суб'єктом власних дій, в умінні володіти собою, своїми емоціями та усвідомлювати свої наміри [2].

Зважаючи на той факт, що викладацька діяльність невідривно пов'язана з творчістю, методичне забезпечення навчального процесу й умови за яких він проходить практично вимагають при проведенні кожного заняття щось змінювати у змісті навчального матеріалу, підлаштовувати його презентацію під обставини навчального процесу. Більше того, кожне нове заняття і змістовно, і методично є відмінним від класичного заняття, методика якого була напрацьована багаторічною практикою.

Особливого значення за даних обставин набули такі елементи педагогічної діяльності як формування особистості здобувача освіти засобами особистісного підходу. Особистісний підхід передбачає вплив педагога на здобувача освіти через взаємодію та діалог, через безпосередній контакт і обмін інтелектуальними, емоційними та соціальними цінностями. Дуже важливого значення сьогодні набуває патріотичне виховання й любов до Батьківщини, адже агресор не полишає спроб ідеологічного впливу засобами

масового вкидання в інформаційний простір України фейкової та брехливої інформації. А міжособистісна «розірваність», відсутність безпосереднього контакту між викладачем та здобувачем освіти, дистанційний характер спілкування дуже сильно ускладнюють побудову довірчих стосунків, що зобов'язує педагогів до постійної творчої діяльності та пошуку нових педагогічних прийомів і методичних підходів до кожної особистості здобувача освіти. Саме на особистість здобувача освіти безпосередньо спрямований особистісно орієнтований підхід викладача. У цьому випадку навчальний матеріал не є головною метою інженера-педагога, його завдання – внутрішній розвиток здобувача освіти. Тобто, показником успішності навчального процесу вже не є тільки кількісний і якісний показник засвоєння навчального матеріалу. Безумовно, це дуже важливо, але не менш важливим є й прогрес особистості здобувача освіти, його здатність до соціалізації в умовах реального виробництва, його патріотичність і мотивованість до успішного самовдосконалення у професійній діяльності. Таким чином, особистісно орієнтований підхід до процесу підготовки інженерів-педагогів ґрунтується, перш за все, на задоволенні соціальних і самореалізаційних потреб особистості того, хто навчається.

З огляду на зазначене, стає зрозумілим, що особистісний підхід потребує від майбутнього інженера-педагога досить високого ступеня активності, здатності до управлінської діяльності, уміння регулювати власну поведінку згідно з тими форс-мажорними обставинами та умовами, що постійно виникають як у житті викладача, так й у житті здобувачів освіти, узгоджуючи їх з поставленими педагогічними завданнями. З огляду на ці обставини на перший план виходить саморегуляція як вольовий прояв особистості інженера-педагога.

Під саморегуляцією (від лат. *Regulare* – приводити до порядку, налагоджувати) у педагогіці та психології розуміють управління своїм психоемоційним станом, який досягається шляхом впливу людини на саму себе за допомогою слів, уявних образів, управління м'язовим тонусом і

диханням. У сучасних дослідженнях виділяють понад тридцять видів і рівнів саморегуляції, а саме: соціальну, психологічну, довільну і мимовільну, зовнішню й внутрішню, виконавчу, пізнавальну, особистісну, мотиваційну, інтелектуальну, емоційну, свідому і несвідому, рефлексивну, жорстку й гнучку та ін. [3]. У нашому випадку ми маємо справу з таким складним видом саморегуляції як психолого-педагогічна, що включає в себе майже половину видів саморегуляції, що їх виділяють педагоги і психологи.

Окрім того, що психолого-педагогічна саморегуляція – це досить складний з психологічної точки зору процес впливу на власний фізіологічний і нервово-психічний стан, вона багато в чому залежить від педагогічної майстерності та мотиваційної налаштованості педагога керувати власними емоціями, думками, переживаннями і поведінкою, вона розкриває природу й механізм таких професійних рис особистості інженера-педагога, як ініціативність, самостійність, відповідальність.

Усі інші види саморегуляції значно поступаються психолого-педагогічній саморегуляції за своєю складністю й відповідальністю саме через те, що у процесі психолого-педагогічної діяльності відбувається формування особистості здобувача освіти.

Інженер-педагог, як майбутній викладач професійно-технічного закладу освіти, з огляду на полікомпетентність своєї професійної діяльності поєднує в собі знання педагогіки, інженерії, психології, соціології й ще багатьох наук, без яких неможливе вирішення завдань підготовки високопрофесійних кадрів для промисловості країни.

Оволодіння навичками й уміннями психолого-педагогічної саморегуляції – це ефективний механізм удосконалення педагогічної майстерності інженера-педагога, уміння впливати на власний фізіологічний і нервово-психічний стан, керувати власними емоціями, думками, переживаннями і поведінкою, без чого абсолютно не можливо забезпечити ефективний навчальний процес і підготовку не лише висококласних виробників, а й гідних громадян своєї країни.

Перспективи подальших розробок. Безумовно, дана наукова розвідка не може вичерпати увесь комплекс питань, що стоять перед ЗВО України стосовно підготовки інженерів-педагогів до професійної діяльності в якості викладачів закладів професійно-технічної освіти. Зокрема потребують подальшого дослідження питання саморегуляції викладацької активності, здатності до управлінської діяльності, уміння регулювати власну поведінку згідно з тими форс-мажорними обставинами та умовами, що постійно виникають у процесі професійної педагогічної діяльності.

Література

1. Концепція нової української школи [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczya.pdf>
2. Денис О. Саморегуляція особистості як психолого-педагогічна проблема / Science and Education, 2020, Issue 4. Pp. 53-59
3. Козлов Н.І. Як ставитися до себе і до людей, або Практична психологія на кожен день. АСТ-ПРЕС, 2003. 336 с.

МІГРАЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Олександр ВОРОШИЛОВ

здобувач

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Тетяна ПРОХОРЕНКО

канд.соціол.наук, доцент кафедри філософії та

педагогіки професійної підготовки

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Міграція є однією з важливих проблем суспільства і розглядається не тільки як просте механічне переміщення людей, а як складний соціальний